

NYHED

9. OKTOBER 2018

Familier på integrationsydelse lider store afsavn

Nogle familier på integrationsydelse lever under grundlovens krav om et eksistensminimum, konkluderer Institut for Menneskerettigheder i ny undersøgelse.

”Hvis vi spiser af morgenmaden, altså mig og min hustru, så er der ikke nok til resten af ugen. Så vi har valgt, at det er børnene der får det hele, og så springer vi morgenmaden over,” fortæller en far på integrationsydelse.

Han er en af de flygtninge på integrationsydelse, som Institut for Menneskerettigheder har interviewet til en ny undersøgelse om konsekvenserne af integrationsydelsen. Undersøgelsen viser, at nogle familier på integrationsydelse lider store både materielle og sociale afsavn som følge af deres økonomiske situation.

”Der er tale om den laveste økonomiske ydelse i Danmark, og det bærer livet i de her familier i høj grad præg af. Nogle kæmper for at skaffe mad nok, mens andre ikke har pengene til medicin, nødvendig transport, skoleudstyr og vintertøj,” fortæller Maria Ventegodt, ligebehandlingschef ved Institut for Menneskerettigheder.

Familier under eksistensminimum

Efter grundlovens § 75, stk. 2, er den, der ikke selv kan ernære sig eller sine, berettiget til hjælp af det offentlige. Højesteret har fastslået, at det betyder, at den danske stat skal sikre et eksistensminimum for borgere, der ikke kan forsørge sig selv.

Instituttet vurderer på baggrund af undersøgelsen, at der er god grund til at antage, at der er familier på integrationsydelse, der falder under grundlovens eksistensminimum.

”Vi har undersøgt den økonomiske situation og levevilkårene for denne gruppe, og vi er på den baggrund helt overbeviste om, at der blandt modtagerne af integrationsydelse er personer, som lever under eksistensminimummet. Det vil sige, at de ikke får nok støtte fra det offentlige til at kunne betale for det mest basale som mad, tøj, medicin og et sted at bo,” siger Maria Ventegodt.

Hun tilføjer, at det især er familier med mere end ét barn og en høj husleje, og som har brug for medicin, der er i risiko for at ryge under eksistensminimummet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at staten og kommuner sikrer, at alle modtagere på integrationsydelse, der ikke kan forsørge sig selv, får nok offentlig støtte til, at de kan leve på et eksistensminimum.

Underskud hver måned

I rapporten har instituttet sammenholdt indtægter for ti forskellige eksempler på familietyper på integrationsydelse med standardbudgetter, der ifølge Rockwool Fonden svarer til et "beskedent og nødvendigt" forbrugsniveau – også kaldet minimumsbudgetter. Minimumsbudgetterne er en indikator for, hvilke udgifter en børnefamilie som minimum kan leve for i Danmark.

I stort set alle de beregnede eksempler ligger familiernes indtægter under minimumsbudgetterne. Som eksempel ligger en nytilkommen familie med to børn hver måned 2.348 kr. under Rockwool Fondens minimumsbudget, og en familie med tre børn 5.361 kr. under. I alle de beregnede eksempler er familiernes indtjening under Danmarks Statistiks nye indikator for relativ fattigdom.

"Vi kan se, at jo flere børn der er i familierne, jo større er underskuddet. Det skyldes, at familier med flere børn får det samme beløb som familier med ét barn, og at nytilkomne familier først får fuld børne- og ungedydelse, når de har opholdt sig i Danmark i seks år. Beregningerne viser, at børne- og ungedydelse har stor betydning for familiernes økonomi," siger Maria Ventegodt, men påpeger, at eksistensminimummet i grundloven og de statistiske indikatorer for fattigdom er to forskellige ting.

"Hvor eksistensminimummet præcist ligger, afhænger af en konkret vurdering af den enkelte families indtægter og udgifter. Vurderingen kræver en meget detaljeret gennemgang af den enkelte families indtægter og deres udgifter til for eksempel mad, bolig og medicin. I sidste ende vil det være op til domstolene at afgøre, ud fra en konkret vurdering af familiens økonomiske situation, om en familie lever under eksistensminimummet."

Ringe adgang til sundhed

Flere af de interviewede familiers økonomi er så presset, at de kan blive nødt til at fravælge medicin og behandling, der kræver egenbetaling.

Mens nogle familier får tilskud til medicin af kommunen, fortæller andre, at de har fået afslag på deres ansøgninger om tilskud til behandling og medicin. Billedet bekræftes af flere af de interviewede integrationskonsulenter.

”En stor del af de nyankomne modtagere af integrationsydelse har alvorlige sundhedsmæssige problemer. Det er derfor særligt vigtigt, at nytilkomne familier på integrationsydelse får økonomisk hjælp til medicin og sygebehandling, så deres økonomiske situation ikke står i vejen for, at de får den behandling, de har brug for,” siger Maria Ventegodt.

Aktivloven og integrationsloven giver kommunerne mulighed for at yde tilskud til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne, og behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Modtagerne af integrationsydelse har dog ikke noget retskrav på tilskuddet.

”Vi anbefaler, at modtagerne af integrationsydelsen får et retskrav på nødvendige udgifter til sundhedsbehandling, ligesom de allerede har det på udgifter til tandpleje. Det ville forbedre deres adgang til sundhedsvæsenet mærkbart,” siger Maria Ventegodt.

Små boliger i dårlig stand

Familierne i undersøgelsen bor i to forskellige kommuner. I den ene kommune bor familierne fortrinsvist i permanente, almene boliger, mens de i den anden primært er blevet anvist midlertidige boliger. Flere af de midlertidige boliger er af lav standard, hvor der er problemer med fx råd, svamp og utætte vinduer. Herudover lever flere familier under trange forhold. Et eksempel er en familie på seks, der deler en ét-værelsesbolig med køkken-alrum.

”Standarderne for de midlertidige boliger er ofte meget lav, og vi anbefaler derfor, at regeringen og kommunerne arbejder for, at der er tilstrækkeligt med billige permanente boliger for familier med lave indkomster,” siger Maria Ventegodt.

Anbefalinger

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at regeringen og kommuner sikrer et eksistensminimum for børnefamilier på integrationsydelse.

- at der indføres et retskrav på tilskud til nødvendige udgifter til sygebehandling, medicin mv. for personer på integrationsydelse.
- at regeringen og kommunerne sørger for, at der er tilstrækkeligt billige permanente boliger, som kan anvises til familier med lave indkomster, og at udviklingen på området følges.

[Faktaboks:] Eksistensminimum og fattigdom

Eksistensminimum: Efter grundlovens § 75, stk. 2, er den, der ikke selv kan ernære sig eller sine, berettiget til hjælp af det offentlige.

Højesteret har fastslået, at grundloven således forpligter det offentlige til at sikre et eksistensminimum for personer, der ikke kan forsørge sig selv.

Fattigdomsgrænse: Fattigdomsgrænsen er en statistisk indikator for fattigdom og ikke et juridisk begreb. Et ekspertudvalg om fattigdom definerede i 2012 en statistisk indikator for relativ fattigdom, der blev vedtaget som Danmarks officielle fattigdomsgrænse. Grænsen blev afskaffet igen i 2015. Danmarks Statistik har i 2018 formuleret flere forskellige indikatorer for relativ fattigdom.

Minimumsbudgetter: Minimumsbudgetter er statistiske indikatorer for fattigdom, som bygger på standard-budgetter, og ikke juridiske begreber. For eksempel har Rockwool Fonden i 2016 udarbejdet minimumsbudgetter for at kunne vurdere, hvilke forbrugsudgifter der som minimum er forbundet med at kunne leve et "beskedent, men sundt liv" i Danmark. Minimumsbudgetterne udgør ca. halvdelen af, hvad eksperter har vurderet til at være et normalt forbrug for en almindelig familie i Danmark.

[Faktabok:] Integrationsydelsen

Cirka 50.000 mennesker i Danmark lever på integrationsydelsen, heraf er 20.000 børn fordelt på 8.000 familier.

Integrationsydelsen blev indført 1. september 2015. Ydelsen gives til arbejdsløse, der har opholdt sig i Danmark i mindre end syv ud af de seneste otte år. Det er især nyankomne flygtninge, der får ydelsen. Integrationsydelsen er lavere end kontanthjælpen, som hidtil har været den laveste ydelse i Danmark.

I 2019 skærpes kravet, så arbejdsløse skal have opholdt sig i Danmark i mindst ni ud af de seneste ti år for at kunne få en højere ydelse end integrationsydelse.

[Faktabok:] Om undersøgelsen

Undersøgelsen består af:

- en juridisk analyse af bl.a. grundlovens krav om eksistensminimum og retten til bolig og sundhed
- en kvalitativ undersøgelse med interviews af 22 flygtninge på integrationsydelse og otte integrationskonsulenter i to kommuner
- nye oplysninger om modtagerne af integrationsydelse, som blandt andet viser fordelingen af familiesammensætninger, etnisk oprindelse og statsborgerskab
- økonomiske beregninger på forskellige familiesammensætningers økonomi på integrationsydelse.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd har bidraget med et kapitel om fattigdomsforskning, som blandt andet indeholder nye informationer om, hvordan etniske danskere og indvandrere og efterkommere oplever social eksklusion og afsavn forskelligt.

[Faktabok:] Fortællinger fra familier på integrationsydelse

"Den medicin vi kan holde til at undvære, det undværer vi for at prioritere børnene."

Far på integrationsydelse

"Vi er næsten altid hjemme. Vi går ikke nogen steder. Hvis vi skal ud, skal vi jo bruge penge på transport, og vi er jo fire."

Enlig mor på integrationsydelse

"Jeg skylder så mange folk penge. Jeg er blevet nødt til at låne 100 kroner dér og 200 kroner dér bare for at overleve, indtil vi når slutningen af måneden."

Far på integrationsydelse

"Den eneste ting, der kan få det til at løbe rundt, er, at vi har en bazar i nærheden, der gerne vil låne os til mad. Vi betaler dem tilbage over børnepengene, og det er den eneste måde vi kan få det til at hænge sammen på."

Far på integrationsydelse